

כאיל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 194 | שנה ד' | פרשת תרומה | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

למלאות חורים בקרשים

ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים. (תרומה כו, טו) איתא בגמ' בשבת קב, ב' דכותה גבי משכן - שכן קרש שנפלה בו דרנא - מטיף לתוכה אבר וסותמו.

והעיר רבנו שליט"א: צע"ק למה צריך לסתום הנקב ואיזה פסול יש אם ישאר הנקב? ועיין במקור ברוך ח"א סי' כט'.

עוד יל"ע למה לא עובר בל תוסיף במה שמטיל אבר שהוא מין נוסף שלא נאמר? ואולי כיון שמכניס בתוך העץ ואינו בפני עצמו אין בזה משום בל תוסיף.

עוד העירו למה בזה לא שייך הסברא של אין עניות במקום עשירות ואין להטיף לתוכו אבר? ובכלל קשה איך יתכן שנפל בו דרנא ונעשה נקב הרי גם היה מצופה זהב כדכתיב בקרא שמות כ"ו כ"ט וכי דרנא אוכל בזהב? ולפמש"כ באילת השחר פרשת תרומה [כ"ו כ"ט] דציפו זהב רק בצדדים

המגולים ולא במקום שנגעו הקרשים זה בזה, אתי שפיר. והנה השפת אמת שבת שם הקשה דלכא' קרש שאכלה בו תולעת צריך ליפסל כמו שאמרו בעצי המערכה מדות פ"ב מ"ה?

ונראה ליישב קושייתו דאם מתחלה היה עץ עם תולעת ודאי לא לקחוהו, וכאן מיירי שאח"כ נפל בו נקב ע"י תולעת. (אילת השחר שבת שם).

ציפוי הקרשים

"ואת הקרשים תצפה זהב" (תרומה כו, כט) לא מפורש כמה עובי הציפוי (רמב"ן להלן לח, כא כתב שלא יודע ציפוי כל כלי כמה זהב יש בו). אפילו אם היה ציפוי מועט, מ"מ בחישוב הכולל כל צדדי הקרשים, היו צריכים להוסיף כמה ס"מ באורך ורוחב המשכן. ולא נזכר מזה בשום מקום. ולא נזכר שגרדו מעובי הקרשים בשביל הציפוי (והעירו, שלא ציפו בין קרש לקרש אלא בצד החיצוני).

מחיצת הפרוכת

תוס' זבחים נה, ב' תימה לי אחורי הכפרת היאך יכול לשחוט הא אינו יכול לראות שם פתח אהל מועד דרך חלון דלפר בר דהא איכא שני פרוכות בין היכל ובין קדשי הקדשים ובפרוכת לא היה שום פתח אלא אחת פרוסה מן הדרום ואחת מן הצפון. והביא רבנו דבקרן אורה כתב דפרוכת הוי כמו וילון דאינו מפסיק, אמנם ע"י בחידושי מרן ר"ז צ"ל על יומא שכתב דפרוכת של קודש הקדשים דין מחיצה עליה ולא נעשית רק לצניעות ושפיר מפסקי.

ולכא' יותר מזה י"ל דהנה בבית שני עשו ב' פרוכות משום ספק היכן מקום הפרוכת ונמצא דפרוכת אחת היא מיותרת ממ"נ, וא"כ פרוכת הזו הרי לא נעשית לצניעותא ושפיר מפסקת בין היכל לאחורי קודש הקדשים שלא יוכלו לשחוט שם.

וע"י אילת השחר ב"ב דף ג' ע"ב שהעיר רבנו האיך היה מותר להוסיף פרוכת שניה הא בעינן הכל בכתב, אלא דראה בתוס' יומא דף נ"א ע"ב מבואר דשניהם דין מחיצה אחת להם. (אילת השחר זבחים שם)

עלינו לחיות בהרגשה שאנו מלאי חסד שאחרים גומלים עמנו

"ויקחו לי תרומה" (תרומה כה ב) הביטוי ויקחו לי אומר דרשני, וכי הקב"ה זקוק לתרומה והרי לה' הארץ ומלואה? ואכן לדברי שפתי חכמים שאלה זו הביאה את רש"י לפרש שכוונת לי היינו לשמי.

אולם עדיין יש להבין, אומר מרן רבנו שליט"א בספרו ימלא פי תהלתך (עמ' קיג) מדוע אפוא לא נאמר כאן בפירוש לשמי?

ויש לומר שבאו כאן ללמדנו יסוד גדול וחשוב. כל המצוות שאדם מקיים, וכן כל מה שהוא עושה נעשה בכוחו של הקב"ה, כי הוא הנותן לו כח ומסייע לו בפועל בעשיית כל דבר, וכל זה חסד הבורא שמצד אחד נותן לו את הכח לעשות את מעשי המצוות, ועם זאת מחשיב את המעשים האלה כאילו נעשו על ידי האדם למען הבורא, וכמו שאמר

דוד המלך ע"ה דברי הימים (א כט) כי ממך הכל ומידך נתנו לך, לכן נאמר כאן "לי" ללמדנו שבשמים נחשב כאילו האדם נתן לה' אף על פי שלאמיתו של דבר הכל שלו, ומידו נתנו לו.

הנהגה נאצלת זו של הקב"ה חייבת לשמש לנו דוגמא להנהגתנו עם הבריות, שכן נצטוונו להידבק בדרכיו וכיון שלמדנו כאן על מידה ממידותיו יתברך עלינו להשתדל ככל האפשר ללכת בדרכו.

בעבר היה מצוי מאד שתלמידי חכמים שהיו מוטרדים בכל מיני ענינים היו נענים ברצון ונותנים את כל כוחם למען הכלל והפרט, ועם כל זה היו נותנים לציבור את ההרגשה כאילו מקבלי הטובות מהם הם המיטיבים עמהם, כאמור זוהי דבקות בקב"ה והליכה בדרכיו.

עלינו ללמוד מהם ללכת בדרך זו ולחיות תמיד בתחושה שאנו מלאי טובה הנעשית עמנו על ידי אחרים ולא לחשוב כל העת שכולם חייבים לנו (ילקוט יוסף לקח)

ושכנתי בתוך כל אחד ואחד

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". באחד השנים במוצאי שבת קודש פרשת משפטים שח רבנו לתלמידו: "הנה כעת נגמרו ימי השובב"ם, תיקנו את הצריך תיקון, והלבבות מתוקנים ועכשיו אפשר לזכות לושכנתי בתוכם וכדברי חז"ל שהביא האלשיך "בתוכם של כל אחד ואחד".

משיחה לכפורת

"ועשית כפרת זהב טהור אמתים וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה" (תרומה כה, יז) שח רבנו: חתני הגאון ר' זאב ברלין שליט"א שאל אמאי לכפורת לא עשו משיחה רק לארון. ואילו בכיור וכו' עשו לשניהם משיחה, (ע"י בקובץ נר לאחד פרי' תרומה מש"כ הגר"ז שליט"א)

ונראה דהכיור אף ללא הכיור נחשב לכיור, משא"כ הארון ללא הכפורת לא הוי ארון וכן הכפורת ללא הארון אינו כלום לכך די במשיחה של הארון בלבד. (צדיק כתמר יפרח)

יחד עם כל בית ישראל מערכת "כאיל תערוג" מבכה את פטירתו של מרן הגאון רבי יעקב אלדשטיין זצ"ל

זכינו שהגליון היה עולה על שולחנו מידי שבוע בשבוע, וציין הרבה פעמים את חשיבתו ומעלתו, ושאבנו ממנו עידוד רב עד למאוד.

וזכינו בליל א' חשוון תשע"ו להיכנס אליו, וסיפר לנו על היכרותו הראשונה עם מרן רבנו יבדלח"ט. היה זה בעת שאשתו הרבנית ע"ה היתה לפני לידה והיתה בסכנה גדולה ואושפזה בבית חולים ליד כפר סבא. הגר"י זצ"ל שאל שם אנשים אם יש כאן אדם גדול אשר גר בסביבה, שאפשר לקבל את ברכתו ולהתייעץ עמו בדרכי הטיפול. ואמרו לו שיפנה לרבנו שליט"א אשר כיהן באותה העת כראש ישיבת כפר סבא.

הגר"י זצ"ל הגיע לשיבה בסוף סדר א', וראה את יבדלח"ט רבנו מוסר שיעורים לתלמידים כשהוא עטור בטלית ותפילין, ועסקו אז בתוס' בבא בתרא י"ג ע"א בענין פרו ורבו. אחר השיעור דיבר הגר"י עם רבנו שליט"א, ורבנו בירכו ונתנו לו עצה. מיני אז היה הגר"י מגיע הרבה פעמים ביחידות לכפר סבא לדבר עם רבנו ואח"כ בבני ברק.

בהזדמנות אחרת, (שמחת הווארט של בנו רבי יוסף שלמה עם נכדת רבנו תח"י בת הגר"י ברלין) הוסיף מרן הגר"י זצ"ל וסיפר, שבאותה העת שהיה טרוד במחלת אשתו, והרגיש שאינו מתעלה בלימוד כ"כ, הוא שאל את רבנו עצה לזה, והציע לו רבנו: "תפתח ישיבה ואז תצטרך למסור שיעורים מידי יום, כך יהא לך מחייב להיות שקוע בלימוד בלי הפסק". ואכן כך עשה, בזכות עצה זו הקים הגר"י את ישיבת 'השרון' שהעמיד בה תלמידים עשרות בשנים. בבסיסו הישיבה סיענו מרן החזון איש והגרא"א דסלר.

כששמע רבנו שליט"א על פטירתו היה שרוי בצער גדול מאוד, שלא נראה עליו כבר כמה שנים.

ועל יתר שאר הענינים ועל קשרי מרן הגר"י עם יבדלח"ט מרן רבנו שליט"א בעניני הכלל והפרט, נצטרך למאמר גדול וארוך ועוד חזון למועד בל"נ.

ת.נ.צ.ב.ה

"ועשו לי מקדש" ופרש"י לי לשמי. הנה משנתו של רבנו שליט"א בענין טהרת הלב רבה היא עד מאוד, והיא יסוד גדול במשנתו, ונביא כאן כמה ענינים לעורר הלבבות לזה.

הצלחה מופלאה

רבנו שליט"א אמר שהוגה הרעיון של "אבות ובנים" היתה כוונתו מאד טהורה וקדושה לשם שמים, לכן הדבר הצליח באופן מופלא ביותר בכל העולם.

ועוד סיפר על אחד שהוצרך לעשות משהו ציבורי, ומה שהיה נצרך לאישורים רבים שלוקחים זמן ממושך, הצליח בזמן קצר להגיע לכל האישורים, ואמר רבנו שכנראה אותו א' פעל לש"ש וממילא לא היו לו מפריעים.

כל דבר טהור

שח רבנו: הנה בברכות (דף י"ז ע"ב) אמר רב אשי בני מתא מחסיא אבירי לב נינהו דקא חזו יקרא דאורייתא תרי זמנא בשתא ולא קמגייר גיורא מינייהו. ופרש"י: שבחא דאורייתא תרי זמני בשתא שהיו נאספים שם ישראל באדר לשמוע הלכות הפסח מדרש דרב אשי ובאלול לשמוע הלכות החג.

ולכא"ו הוא פלא דאומר רב אשי שנכרי כשרואה שיושבים בבית מדרש ואומרים שיעורים ואינו מתגייר זה ראה שהוא מאבירי לב. והיינו שאינו כשאר בני אדם, דאם היה אדם עם שכל ישר היה צריך להתגייר, ומה רוצה רב אשי הרי הם גויים, ומה נשתנה כאן שבאים בטענה לגוי שאינו מתגייר הרי הוא גוי עובד עבודה זרה, בפרט הגויים שהיו בימי חז"ל שהיו גרועים הרבה מהנכרים שבזמנינו?

והנה בתוס' שם כתבו ושמא ניסא איתרחיש להו, וראיתי בספר העיתים שחיבר הרב רבי יהודה בר' ברזילי ששמע שהיה עמוד של אש יורד מן השמים עליהם בכלה דאלול ובכלה דאדר.

ומה שדחק את תוס' לפרש שהיה נס, משום שהיה קשה להם מה רוצים מהגוי מה הוא רואה, לכן כת' תוס' שהיה נס, ועל זה הטענה שאעפ"כ לא נתגייר, והביאו שהיה עמוד של אש יורד מן השמים.

ומ"מ צריך להבין דבדרך כלל עמוד של אש אינו נראה לסתם בני אדם רק למיוחדים שבדור. דכשיש עמודא דנורא בהליות ת"ח ג"כ לא כל אחד זוכה לראותו, וכידוע שבהליות הר"מ קורדבירו זצ"ל היה עמודא דנורא, וכתבו (הקדמת הרמ"ע מפאנו לס' פלי"ח) שהאריז"ל ראה את זה. ואע"פ שהיו שם הרבה צדיקים גדולים מ"מ לא ראו. וא"כ בודאי שגוי לא רואה את זה, ומה הטענה של רב אשי?

אך הביאור הוא כך: דהנה למשל היום באוניברסיטה לומדים אלפי סטודנטים ואעפ"כ לא יתפעל מזה אף אחד מזה שיש אלפי סטודנטים. ולא יבוא ללמוד שם בגלל זה. רק אם רוצה ללמוד מדע וכדו' ילך לשם. ומה התימה שכשראו הגויים שנאספו אלפים לשמוע דרשה אצל רב אשי ולא נתגירו, למה זה צריך להשפיע עליהם.

אבל הפשט בזה דכשאנשים עושים דבר נקי לשם שמים יש לזה השפעה, דאמנם לראות ממש לא כל אחד זוכה, דכשאדם עושה מצוה הוא נעשה מסובב באור רוחני, וכשגומר את המצוה עולה האור לגן עדן וזה נשאר בשבילו, וכשעושים כל כלל ישראל מצוה יש הרבה מאד מהאור הזה. וכן מצינו אצל יונתן בן עוזיאל שאמרו (ב"ב קל"ד א') שכל עוף הפורח עליו מיד נשרף. ופי' הריטב"א דכשהיה עוסק בתורה היו מתקבצין אצלו המלאכים לשמוע את תורתו, ולכן לא היה יכול עוף לגשת לשם כלל שהיה שם מלא במלאכים.

וכל זה הוא כשעושים "מיט אגרויסע ערלאכקייט" [בכונה גדולה וטהורה מאד] ואנו איננו זוכים למדריגה גדולה כזו. אבל חז"ל הקדושים ומהם רב אשי, אמנם לא היה כיונתן בן עוזיאל אבל היה נעשה מזה מין השראה של קדושה שהיתה משפיעה על אחרים, ואפי' גוי שלא היה יכול לראות את זה, מ"מ היה נעשה כזה רוח

קדוש שאפי' גוי היה צריך להתגייר מחמת זה, שהיה צריך לקבל מזה יראת שמים ולא שייך אחרת. ואם לא נעשה גר ע"כ הוא אבירי לב.

ולכן כאן שנבנה מקום תורה ב"ה, אם המקום תורה יהיה בנוי על יראת שמים, על ערלאכקייט, כמו שצריך, יוכל להיות מזה השפעה עצומה על הכלל ישראל - לכל הפחות, ויוכלו לזכות כלל ישראל להשגה גדולה עד מאד, כזה מקום גדול זה יכול להביא קידוש שם שמים גדול מאד, ויכול להיות מזה זיכוי הרבים עצום לכלל ישראל. וזה אנו צריכים לקוות שהקב"ה יעזור שיבנה כאן מקום תורה עם יראת שמים עם תפילה כמו שצריך להיות, ואז באמת יבנה כאן מקום בכזו מדריגה שיקרב את ליבן של ישראל לאביהם שבשמים.

טהרת הלב

שואלים האין אפשר להגיע לטהרת הלב?

אמנם לא שייך להגיע לזה רק על ידי מיעוט "מותרות" ועלינו לדעת כי ביקוש המותרות הורס את הבית, הורס אנשים... ואפי' שרוב הציבור חי בדחקות גדולה בכל זאת עם הדחקות לא שמים לב כמה מותרות שיש, אם זה בביקוש רהיטים יקרים אף שאין צורך בהוצאה כ"כ גדולה, ואם זה בהוצאות יתירות לנישואין, [למשל מאות תמונות שעושים בחתונות וזו הוצאה עצומה, מה צורך בזה? וכי יקחו לקבר את התמונות? וכדו'] וכך בשאר דברים...

ואשה שדוחקת להוציא על דברים מיותרים, היא גורמת לבעלה להיכשל בגזל...

ואנשים לא מרגישים כ"כ כמה שהם מבזבזים, רק על השני הם רואים...

קצת לשם שמים

רבנו הדריך אחד משלוחיו בעסקי הציבור "אתה עוסק בענייני רבים: דע לך, יש להשתדל שבכל פעולה יהיה לפחות משהו לשם שמים. ודברי המשנה באבות וכל מעשיך יהיו לשם שמים בדורנו משמעותה שבכל מעשה יהיה גם לשם שמים...". (מאחורי הפרגוד עמ' 98).

מעט זוך

וכה היו דברי רבנו בכינוס לבוגרי ישיבת ארחות תורה (ניסן תשע"ה): "במדרש כתוב שאגריפס המלך רצה להקריב הרבה קרבנות, אלף קרבנות ביום אחד, אלף קרבנות! אבל ביקש דבר אחד שאף אחד לא יקדים אותו..

בלילה חלם אגריפס המלך - עני אחד הקדים אותך, לא הקדים בזמן, רק שהיה יותר רצוי. והיה לו צער, וקרא לכהן גדול, ושאל למה הקרבת למישהו אחר? הרי אמרתי לך שלא להקריב? אמר לו אדוני המלך בא אלי עני אחד ואמר תעשה לי שתי תורים, אני צד כל יום ארבע, שנים מהם אני מקריב ושנים אני אוכל, אם אתה לא לוקח אתה מקפח אותי, שלא יהי' לי שום דבר, לקחתי והקרבת.

אמר לו הכהן גדול למלך, נכון שאתה עם האלף קרבנות שלך אתה יותר טוב מאיש אחר שמקריב קרבנות, אבל אדם הזה ש"כל החיים" שלו הם תורה ומצות, אי אפשר להשוות אליו שום בן אדם. כך כתוב במדרש רבה פר' ויקרא על הפסוק ונפש כי תקריב העיקר רואים בזה מה אנחנו שואפים, שלהקב"ה לא חשוב ריבוי הדברים, רק מה שיותר זוך, יותר זך! זה מתקבל. האיש הזה העני מרגיש באמת שכל החיים שלו הם תורה ומצות, א"כ שום דבר לא יכול להשוות אליו, אלף קרבנות ואפילו אלפים קרבנות לא יכול להשוות לאיש הזה שכונתו כ"כ רצויה.

וזה אנחנו רוצים ללמוד שבן אדם צריך ללמוד שלא ריבוי הדברים העיקר, רק הזוך הוא העיקר, מה שיותר זך יותר רצוי, וזה אנחנו צריכים."

ונהנים ממנו עצה

אין לו בטחון שיהיה ת"ח

שח לנו בעל המעשה: פ"א בני התחצף בצורה משונה לאימו - רעיית תחי', ומאוד נבהלנו והלכתי לרבנו שליט"א להתיעץ מה לעשות עמו. רבנו שליט"א חקר אותי כמה פרטים בענין הילד, ואז אמר לי: "אין לו בטחון שהוא יהיה תלמיד חכם, ולכן הוא נמצא במצוקה ומגיב כך, תרגיע אותו בענין זה, וזה יסתדר"

הדבר היה לפלא בעיני שלא עלה דבר כזה ברעיוני. חזרתי לביתי ואמרתי לילד שהייתי אצל הרב שטיינמן שליט"א ואמר לי עליו שהוא יכול לצאת ת"ח גדול. והילד מיד קפץ ושאל בפליאה, "מה, ת"ח רגיל או ת"ח גדול?" ואמרתי לו "ת"ח גדול" והילד נרגע ובאמת לא חזרה התנהגות זו יותר.

נזכר שהתפלל

המתפלל ובאמצע תפלתו מסתפק שמה כבר התפלל, לכאן היה נראה שאינו יכול להמשיך תפלתו, דכיון שצריך להתנות בנדבה. נמצא שלצד אחד הויה תפלתו מחצה חובה ומחצה נדבה, וא"א להתפלל תפלה כזו, ואח"כ יתפלל שוב ויתנה בנדבה ו"ל. (הל' תפילה להרה"ג ר' י"כ שליט"א עמ' רח)

מקום סכנה

היתה תקופה שהורה רבנו שאין ליסוע בשומרון שהוא מקום סכנה גמורה שהיו יורים אז על יהודים, ומי שמוכרח לנסוע שיאמר תפילת הדרך. (הל' תפילה להרה"ג ר' י"כ שליט"א עמ' רמא)

כשחוזר אם אומר ה' שפתי

כשחוזר לראש התפילה אינו חוזר לומר פסוק ה' שפתי תפתח, דרך גוף התפילה נתקלקל, ופסוק זה לא נתקלקל שהוא אינו ממש עצם התפילה. וכן הדין בכל דבר שדינו לחזור לתחילת התפילה שאינו חוזר לומר פסוק ה' שפתי תפתח. עיי' משנ"ב סי' קי"ד סק"א, ועיי' ביה"ל סי' קי"א ס"ב ד"ה חזרין ועיי' אגרות משה או"ח ח"ה סי' כ"ד או' ח'.

ברכה ראשונה בכלל תחנונים

בשו"ע סי' צ"ח מובאר דגם ברכה ראשונה הוי בכלל תחנונים, והסביר רבנו שליט"א דאע"פ שזה ברכת השבח, אבל למשל אדם שמגיע לגביר גדול ומבקש ממנו עזרה, שפותח תחילה בשבח ואומר אתה בעל חסד וכו', וכונתו באמירת שבחים אלו לבקש ממנו תחנונים, וכך היא צורת התפילה בברכה ראשונה.

כונה בברכת אבות

בשיח יצחק מפרש בברכת אבות, דעזור הוא בצירוף השתדלות הנעזה, ומושיע הוא בלא השתתפות כח אחר, ומגן הוא קודם בוא הצרה, עכ"ל, וזה כמה מיני הנהגות, דאין ההנהגה קבועה. והגר"ח ק"ש שליט"א אמר שהגר"א דושניצר לימדם פירוש זה מפני שצריך לידע פירוש התיבות.

והסתפק רבנו האם חשש דגם במילים נרדפות מעכב להבין את ההבדל בין כל תיבה, או דחשש שזה עוד יותר ממילים נרדפות ולכן צריך לדעת פירוש כל דבר. (ימלא פי תהלתך תפילה)

הכונה המעכבת באבות

בנחלת אליהו להגר"א דושניצר זצ"ל מובא, דנסתפק בהא דמעכב הכונה בברכת אבות, האם כשכיון בפתיחה ובחתימה אך באמצע הברכה לא כיון, אם גם בזה מעכב בדיעבד, או לא, מי נימא דכיון דכללא הוא דאם שכח ודילג באמצע הברכה, אך שאמר הפתיחה והחתימה, ג"כ יצא בדיעבד, ומסתמא גם בברכת אבות כן הוא, וכו'. ואולי גם בדילג באמצע הברכה בברכת אבות ג"כ מעכב, ודינה חלוק משאר ברכות, וצ"ע. עכ"ל. [ועיי' ביאור הלכה ר"ס ק"א]

ולכאורה אפשר לפשוט זה מדתנן בברכות (נ"ב ב') ה"י עומד בתפילה ונזכר שהוא בע"ק לא יפסיק אלא יקצר, דהיינו שלא יפסיק התפילה לגמרי אלא יקצר כל ברכה וברכה, שיאמר פתיחה וחתימה, ואם נימא דברכת אבות מעכב אמירת כל התיבות א"כ למה התנא אינו מפרש דברכת אבות לא יקצר אלא יאמר הכל, ומודלא פירש שיש חילוק ע"כ שגם בברכת אבות לא מעכב אמירת כל התיבות [עמש"נ שם בסמוך בדי"ה אלקינו ואלקי אבותינו] (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' רו) (וראה בהל' תפילה להרה"ג ר' י"כ שליט"א עמ' קס)

כונה בברכה ראשונה

במשנה ברורה (סימן ק"א סק"ד) כתב וז"ל: כתב החיי אדם כיוון דמצד הדין צריך לחזור ולהתפלל, עכ"פ אם נזכר קודם שאמר בא"י בסוף הברכה יחזור לומר מאלוקי אברהם וכו' עכ"ל.

ופשוט דהדברים אמורים שמתיות אלוקי אברהם כבר לא כיוון, אבל אם לא כיוון למשל מתיבות וזכר חסדי אבות אזי יחזור רק מתיבות אלו. אבל יש להסתפק במה איירי הח"א, האם דווקא באופן שכיוון מתחילת התפילה עד תיבות אלוקי אברהם, אבל מה יהיה הדין אם גם מתחילה לא כיוון, דאז לכאורה מה תהיה התועלת שיחזור לומר מאלוקי אברהם, הא עכ"פ חסרה לו הכוונה בתחילה. ושמעתי ממו"ר הגר"א"ל שטינמן שליט"א דדווקא אם כיון בתחילת הברכה, ודעת הגר"ח קנייבסקי שליט"א דגם אם מעיקרא לא כיוון מ"מ מה שיכול יתקן, והוסיף ואמר דעכ"פ יחזור על התיבות הראשונות במחשבה. (שומר אמת סצ"ד)

לא פירט את האבות

יל"ע אם האומר רק אלקי אבותינו בלי לפרט את האבות בפרטיות יצא יד"ח עמש"נ לעיל בשם הנחלת אליהו ייתכן דבדיעבד יוצאים אם אמורים

מעשה, וע"כ אין לסמוך על הדברים למעשה בשום אופן, והכל נכתב בדרך מו"מ בלבד. בתפילה אלקי אבותינו גם בלי לפרט כל אחד מהאבות בפני עצמו, ועוד יתכן דבדיעבד יוצאים אפי' אם אמורים רק וזכר חסדי אבות דבר"ה ל"ב א' איתא מנ"ן שאומרים אבות שנא' הבו לה' בני אלים ופרש"י הזכירו לפניו האיתנים ומצינו ביומא ג"ח א' שאמרו האיר פני כל המזרח עד שבחרון ורש"י בעמוד ב' מביא מהירושלמי כדי להזכיר זכות אבות מזכירין חברון הרי דברמו סגי וכאן י"ל דסגי באומר וזכר חסדי אבות.

והנה החיי אדם כלל כ"ד סעיף ב' כתב דמי שלא כיון באבות צריך לחזור וכו' ועכ"פ אם נזכר קודם שאמר בא"י בסוף הברכה יחזור לומר מאלוקי אברהם עכ"ל.

ולדברינו דבדיעבד יוצאים אפילו אם אמר רק וזכר חסדי אבות למה לא כתב עצה זו שהיא עדיפה, דהא בזה לא יצטרך לחזור על ג' שמות דאלקי אברהם ואלקי יצחק ואלקי יעקב. ואפשר לדחות שהוא כתב עצה יותר לכתחילה.

והנה אמורים בשם החזו"א [א"ה וכן הוא בהליכ"ש תפלה בשם הגרש"ז עיי"ש] דמי שלא כיון בשעה שבירך כל זמן שלא התחיל עדיין את הברכה הסמוכה אפשר עדיין לכיון את הברכה הקודמת ויוצא. ולכאורה אם החיי אדם הי' ס"ל מעצה זו א"כ למה כתב שצריך לחזור?

אמנם גם בזה י"ל דלחזור ולברך זה יותר לכתחילה, וראי' קצת לדברי החזו"א ממש"כ בשו"ע או"ח סימן תנ"ב סעיף א' דאם שכח לומר יעלה ויבוא ולא התחיל עדיין לומר מודים יאמר שם יעלה ויבוא ואין צריך לחזור לרצה ומשמע דכל זמן שלא התחיל את הברכה הסמוכה זה נחשב עדיין כמו שעומד בברכה הקודמת, ומ"מ אין זה ראי' לחידושו שאפשר לחשוב ולכוין לאחר שגומרים את הברכה אלא דמשמע שכל זמן שלא התחיל ברכה אחרת זה נחשב כעומד עדיין בברכה הקודמת והנה לכיון לאחר שאמר את התיבה לפני שהתחיל תיבה אחרת, נראה דמועיל גם לולא דברי החזו"א ובדיעבד מועיל אפי' לאחר כדי דיבור מאמירתה. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' ריב - ריג)

תפילה בקול רם

שח רבנו: הגר"י היה מתפלל את כל השמונה עשרה בקול רם, ואף כשהיה מתפלל בציבור היה אפשר לשמוע אותו מתפלל.

ופעם אחת היה החזון איש אצלו, ושמע איך שהוא מתפלל ומאוד התפעל מכך. ופ"א בראש חודש התפלל בקול רם, וראו ששכח יעלה ויבוא וצעקו לו כמה פעמים, ולא שמע רק בסוף תפילתו אמרו לו, ושאל הגר"י למה לא ניערתם אותי באמצע?

ובדרך כלל שהיה מתפלל בציבור כשכולם היו גומרים, הוא היה אוזן רק בסוף ברכה ראשונה. ונסתפק רבנו האם צריך לענות אמן על הברכות שבשמונה עשרה שאמרם בקול רם דהרי מעיקרא התקנה היתה לאמרן בלחש. (אעלה בתמר מתורת בריסק עמ' ע"ג) [א"ה וראה בהליכות שלמה תפילה פ"ח ארח"ה ל"ב מש"כ בהו].

ומביא גואל לבני בניהם

הגר"י זצ"ל ה"י מאריך בברכת אבות, ובמיוחד ה"י מאריך באמירת תיבות אלו של ומביא גואל לבני בניהם וחזר על זה כמה פעמים. ואולי זה ה"י לחזק את עצמו באמונה בביאת המשיח. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' רט"ו)

תפילת החפץ חיים

שח רבנו: שמעתי ממך הגראמ"מ שך זצ"ל, שכשהיה אצל החפץ חיים זי"ע, ראה שהתפלל בפשטות ללא תנועות ורעש מיוחד, אלא כתינוק בן יומו. וכדברי משנה ברורה סימן כ"ה סקמ"ב "אבל בא"ר בשם רש"ל בתשובה סימן צ"ח כתב, דמי לנו גדול מר"ש מקינן אחר שלמד קבלה, היה מתפלל כתינוק בן יומו, דמי שלא יכול להשיג סודה על נכון יבוא לקצץ בנטיעות". (רשימות ח"א שליט"א משיעורי נפש החיים ודרך ה')

ובהזדמנות אחרת הביא רבנו: הגר"ח מברייסק אמר על תפילתו של החפץ חיים זצ"ל שזה כדבר איש אל רעהו. בצורה כזו ודאי ירגיש כל אחד טעם אמיתי בתפילה. (אעלה בתמר מתורת בריסק עמ' רמ)

הזכרת חולים

שח רבנו: שמע מבני הגר"י זצ"ל שמנהגם ע"פ אביהם מרן זצ"ל להזכיר שמות חולים בברכת רפאנו, ודלא כדעת הגר"א (אמרי נעם ברכות ה, ב) שצריך להזכיר רק באלקי נצור.

ואמר רבנו שמנהגו להזכיר חולים באלקי נצור כדעת הגר"א. ובמקרים מיוחדים אומר ברפאנו או בשמע קולנו. (שיעורי ברכות)

עולם הישיבות

ישיבת ברכת אפרים

הוקמה באלול תשמ"ז ע"י הגאון רבי בצלאל פנחסי שליט"א

בתחילה הוקמה ישיבת ברכת אפרים לצעירים בשנת תשמ"ד בהוראת ובהדרכת מרן הגראמ"מ שך זצ"ל, ובאלול תשמ"ז הוקמה הישיבה הגדולה.

רבנו שליט"א השתתף כמה פעמים בסיומי מסכתות ומסר שיחות בזמנים שונים בישיבה, ובאחד הפעמים בעת כניסתו להיכל הישיבה הגדולה, ציין רבנו שליט"א את התפעלותו מהתמדה הגדולה והריתחא דאורייתא של הבחורים היקרים באופן מיוחד.

מכתב רבנו

ובתקופה שנכנסה הישיבה לקשיים כלכלים עקב חובות גדולות ועצומים, חרג רבנו מהרגלו ושלח את נאמן ביתו הרה"ג ר' יצחק לוינשטיין שהי' ר"מ בישיבה לצעירים עם מכתב נלהב.

בס"ד, לאחינו בני ישראל די בכל אתר ואתר שלמכון ישגא סלה בעירנו בני ברק קיים זה חמש עשרה שנה ישיבת ברכת אפרים ומנוהלת ע"י מיסדה הג' ר' בצלאל פנחסי שליט"א וכבר יצאו ממנה הרבה לומדי תורה אשר ממשיכים חייהם על דרך התורה הנכונה, ויראת השי"ת מנת חלקם.

ובזמן האחרון הוכרח להכנס בחובות עבור רכישת בנין להישיבה והמצב הכלכלי מאד לחוץ, מלבד ההוצאות השוטפות, נוסף לזה עבור חובות עבור מקום להישיבה. לכן כתת רגליו יחד עם הרב יצחק לוינשטיין, לבקש מאחב"י לבא לעזרת הישיבה. ונא לסייעם ולתמכם, ומצוה גדולה שבזה מתקיים ותומכ"י מאושר.

יתן השי"ת שכל התומכים ועוזרים יתברכו בכל טוב סלה. הכו"ח לכ' המצוה החשובה י"ח אייר ל"ג בעומר שנת תש"ס בני ברק יצ"ו

ובאותה תקופה עודד אותם רבנו שליט"א על הקושי שהיו לרבותינו ראשי הישיבות באסיפת כספים, וכך הי' בכל הדורות, ומרנן הגרב"ד בעל הברכת שמואל והגרא"א וסרמן זצ"ל ועוד גדולי ומצוקי ארץ סבלו מזה וכתתו רגליהם חודשים חודשים בגולה ובנכר לעשות כסף וביסורי הגוף והנפש כדי להחזיק את ישיבתם שלא תתמוטט.

כשעברה הישיבה טלטלה קשה וכמעט נשמטה ממקומה הטבעי, ישב רבנו שליט"א ועודד את ראש הישיבה באותן מיוחד ובתוך דבריו הרבה לספר על גדלותו וחסידותו של בעל ספר החרדים ועל עבודת הקודש שלו המיוחדת, ואף למד עימו חלקים מהפזמון ידד נפש המיוחס לבעל החרדים.

ואז הנחיל עצות נפלאות ומעשיות להעמדת הישיבה במתכונתה ובצביונה, והן היו לעיניים ולמגדל אור באפלה ששרה באותה תקופה. והרבה פעמים שהיו באים גבירים מחו"ל היו רבנו מעודדים לתמוך בישיבה.

סיפר רה"י הגר"ב שליט"א שלאחר שנתייחד בעיר אלעד מנין חניכי הישיבות ע"י בוגרי הישיבה וזכו להכניס ס"ת מהודר ונתבקש מרן שליט"א להציל מהודו על המעמד וכשהגיע לשם נתקבל ע"י אברכים בשירה אדירה שנמשכה זמן רב מאוד! וביקש לשאלו ע"י הרה"ג ר"י לוינשטיין מה חושב מרן שליט"א ברגעים אלו? והשיב לו רבנו שליט"א: שענין זה מחדיר לאברכים אהבת תורה וחשיבותה.

הטעם לבחינות אצל רבנו

עוד סיפר ראש הישיבה שליט"א ששאל פעם את רבנו שליט"א על ריבוי בחינות לתלמידי התתי"ם וישיבות קטנות הנערכות אצל רבנו ולוקחות לו זמן רב והרי אפשר לעשות ע"י אחרים? והשיב לו רבנו: **המקנא אתה לי!** והרי תלמידים אלו שבאים לכאן להבחן לומדים בהתמדה, ומשקיעים בהבנה לפחות שבועים קודם, האם יש ערך לזכות כזו?

שיחת רבנו בישיבה - חנוכה תשנ"ח

הרבה פעמים בן אדם, הוא לומד ולומד, ורואה שאינו מצליח כל כך, וסבור שכבר אין תקוה, ומתייאש, הוא שבור, ועי"ז הרבה נופלים, רח"ל, והאמת צריך לדעת שלא להתייאש, רק עושים "בכל הכח", ובסוף הקב"ה יעזור לו. אם רק לא מתייאשים, ומתגברים ומתחילים מחדש, ואפי' אם רואים לפעמים **מצבים קשים**. לא להתייאש! רק שוב להתחזק, ושוב להתחזק, ובודאי במשך הזמן יעלה, כמו שהציבור, כלל ישראל, למרות שהיה קומץ קטן, אבל הם עשו במסירות, אז הקב"ה עזר. כך כל יחיד ויחיד, ישתדל בכל הכח, ואז הקב"ה יעזור לו, ובודאי שכל אחד אם הוא יעשה את זה בכל הכח הקב"ה יעזור לו! וכל אחד מכם יוכל להיות גדול בתורה ויראה, והקב"ה באמת יעזור שכל אחד מכם יעלה ויצליח בתורה ויראת שמים, כמו שהקב"ה רוצה.

שיחת רבנו בישיבה - חנוכה תשנ"ט

כולכם תתברכו מהשמים. בין ביראת שמים, בתורה, ברוחניות, בגשמיות, ולהורים יהיה נחת מכם, וכל אחד מכם יכול להיות גדול בתורה, אם הוא רק יתמסר לתורה בכל... כמו שהקב"ה רוצה, אז כל אחד יכול לגדול להיות לגאון ולתפארת בישראל, ה' יעזור שכל אחד מכם באמת ימשיך בדרך הזה שהתחלתם, ותהיו בעזרת ה' כל אחד מכם יצליח לעשות נחת רוח להקב"ה ויקויים התכלית שלוה הוא נברא. וכולכם ראויים לזה וצריך רק רצון וכו'..

ונקוה שכל אחד מכם יקיים את השאיפות מה ששואפים. וכל אחד מכם יגדל באמת להיות לגאון ולתפארת בישראל.

ישיבת ברכת משה

הוקם ע"י הגאון רבי אברהם מנדלזון שליט"א בשכונת גבעת שאול

רבנו שליט"א הגיע למסור באדר תשס"ו שיחה בישיבה בימי השבעה לר"מ הישיבה הרה"ג ר' מרדכי אפוליון זצ"ל, ודיבר בענין הזהירות בין אדם לחבירו והאריך בהוכחה לכך מחטא קין והבל.

הודעה

בימים אלו יוצא לאור קונטרס "התבוננות" במשנתו והנהגתו של רבנו מרן הגרא"ל שליט"א ניתן להשיגו בירושלים, בדוכני הספרים של י. בלוי במשך שבוע זה (תרומה). בבני ברק, בחנות גל-פז ובמקומות הקבועים. במודיעין עילית, בכולל עטרת שלמה.

בשבועות הקרובים נכתוב אי"ה אודות ישיבות: גבעת שאול, גרודנא (באר יעקב) דברי אמת, דבר שמואל (כפר גנים), דעת ותבונה, דעת שלמה, דעת חיים, דרומא, דרך ה', דרך הכמה, היכל התורה, הנגב מי שיש בידו חומר אודות הישיבות הנ"ל נא לשלוח בהקדם.